

Παναγιώτης είχε στις 11/3 ότι
ωσπείρεσε σταί των ασάτου
αυούτου αργούτου ασάτου ΠΑΡΟΚ
Φαναράς για να μείνει τα σώματα
και να μην υπάρχουν γασαρί

ΕΚΛΟΓΕΣ 2004

ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Στράτος Φαναράς

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΠΩΣ ΦΤΑΣΑΜΕ ΩΣ ΤΗΝ ΕΚΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΜΕΤΡΗΣΗ	2
2. ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΕΔΡΙΑ	6
3. Η ΔΙΑΔΟΧΗ ΣΤΗΝ ΗΓΕΣΙΑ – Η ΠΡΟΕΚΛΟΓΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ	7
4. ΤΟ ΕΚΛΟΓΙΚΟ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ	10
5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	12

1. Πως φτάσαμε ως την εκλογική αναμέτρηση

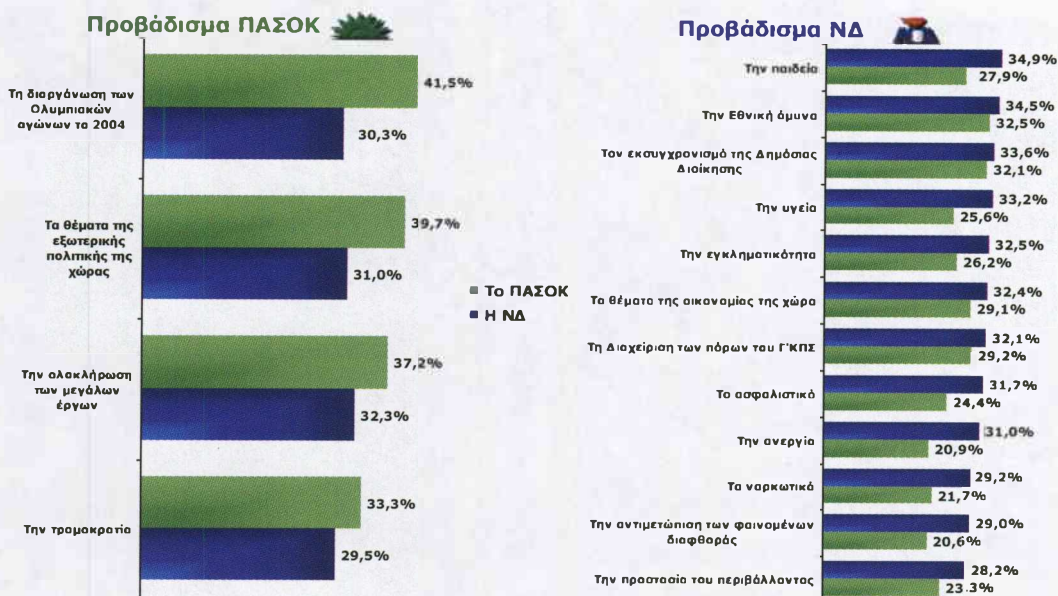
Το ΠΑΣΟΚ κατέκτησε το 2000 μία τρίτη συνεχόμενη, δύσκολη, οριακή νίκη με διαφορά μόλις μιας ποσοστιαίας μονάδας από τη ΝΔ.

Ήδη από την εποχή εκείνη, ήταν εμφανή τα προβλήματα που θα αντιμετώπιζε στη συνέχεια τόσο στο πεδίο της διακυβέρνησης, όσο και στο πεδίο των συσχετισμών στο κομματικό σύστημα.

Στη διακυβέρνηση, το ΠΑΣΟΚ έχασε ένα διπλό στοίχημα:

- **Δεν προχώρησε την αναγκαία μεταρρύθμιση στο κοινωνικό κράτος και στη δημόσια διοίκηση ώστε να εμπνεύσει εμπιστοσύνη στο πολίτη.** Έτσι κάθε προσπάθεια ή και κάθε επένδυση πόρων στον κοινωνικό τομέα, ακυρωνόταν από τη σαφή υστέρηση της Δημόσιας Διοίκησης να παρακολουθήσει την κοινωνική δυναμική. Η γραφειοκρατία, η έλλειψη ενός σύγχρονου σχεδίου οργάνωσης, η επικάλυψη αρμοδιοτήτων, έθεταν σε ομηρία όχι μόνο τον συνταξιούχο και όλους όσους είχαν ανάγκη τις υπηρεσίες του κοινωνικού κράτους, αλλά και τα δυναμικά κοινωνικά στρώματα που δεν έβρισκαν την απαραίτητη συμπαράσταση σε νέες ιδέες, σε επιχειρηματικές πρωτοβουλίες, σε απαιτήσεις που διαμόρφωναν οι νέες κοινωνικές εξελίξεις. Στο γράφημα που ακολουθεί αποτυπώνεται η συγκριτική εικόνα διακυβέρνησης σε 16 θεματικές περιοχές αμέσως μετά την Προεδρία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όταν ήδη μπαίναμε στην τελική ευθεία για την εκλογική αναμέτρηση. Με εξαίρεση τέσσερις τομείς, η διακυβέρνηση υπολείπεται σε όλους τους άλλους και ιδίως σε όλα τα θέματα κοινωνικής πολιτικής.

Καταλληλότητα Πολιτικών Κομμάτων για τη διαχείριση των θεμάτων της χώρας

Πηγή: Έρευνα Metron Forum Ιουνίου 2003

- Δεν κατάφερε να μετατρέψει την οικονομική ανάπτυξη σε υλική δύναμη για την οικογενειακή οικονομία, η οποία είχε ήδη επιβαρυνθεί από νέες καταναλωτικές ανάγκες (π.χ. φροντιστήρια παιδιών, αλλαγή κατοικίας, νέοι τρόποι επικοινωνίας) αλλά και από τις απώλειες της πτώσης του Χρηματιστηρίου και τις ανατιμήσεις που επέφερε η είσοδος του Ευρώ. Από τον Οκτώβριο του 2000, εγκαταστάθηκε ένα έντονα αρνητικό κλίμα για την πορεία της Οικονομίας το οποίο παρά την βελτίωση των τελευταίων μηνών δεν ανετράπη ποτέ.**

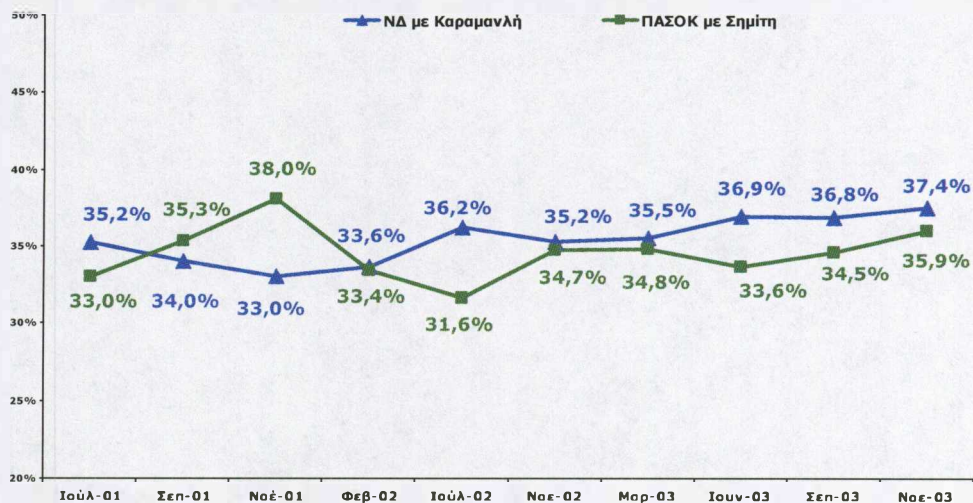
Η οικονομία της χώρας σε σύγκριση με ένα χρόνο πριν (Διαχρονικά 1999-2003)

Πηγή: Βάση δεδομένων Metron Analysis

Αποτέλεσμα των δύο παραπάνω βασικών πηγών προβλημάτων, ήταν ότι η διακυβέρνηση παρέμενε αδύναμη και έχανε σταδιακά την εμπιστοσύνη των πολιτών. Ειδικά από το Φεβρουάριο του 2002, η ΝΔ διατήρησε σταθερά το προβάδισμα μέχρι και το τέλος του 2003.

*“Ποιον εμπιστεύεστε περισσότερο για το μέλλον το δικό σας και της οικογένειάς σας: Μια Κυβέρνηση ΠΑΣΟΚ με τον κ. Σημίτη ή μια Κυβέρνηση ΝΔ με τον κ. Καραμανλή;”
(διαχρονικό)*

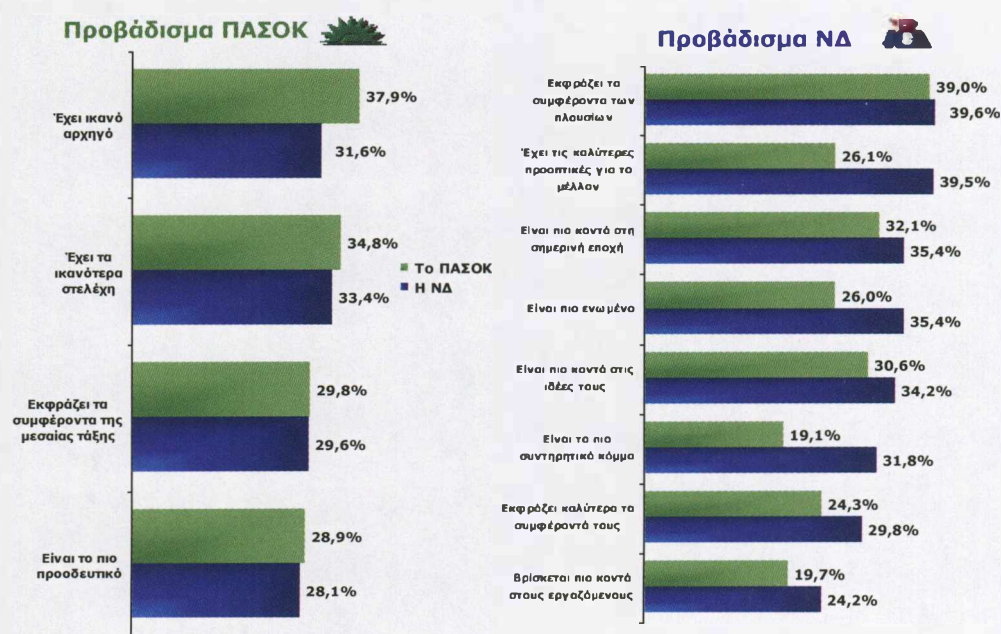

Πηγή: Βάση δεδομένων Metron Analysis

Σε συνάρτηση με τη διακυβέρνηση, το ΠΑΣΟΚ υστέρησε και ως κόμμα με αποτέλεσμα την ανατροπή των συσχετισμών στο κομματικό σύστημα. Ειδικότερα:

- **Ενισχύθηκε η εντύπωση ότι το ΠΑΣΟΚ είναι ένα «κλειστό» σύστημα εξουσίας**, το οποίο διέθετε ειδικά προνόμια, τόσο στις τοπικές κοινωνίες όσο και στο κεντρικό επίπεδο. Το κόμμα έδινε την εντύπωση ότι δεν εξυπηρετεί τα συμφέροντα των εργαζομένων, αλλά μιας κομματικής και κοινωνικής ολιγαρχίας. Σταδιακά μέσα στην τελευταία δεκαετία, έχανε τη φυσιογνωμία του ως δύναμης κοινωνικής αλλαγής και μεταρρύθμισης, δίνοντας πολύτιμο χώρο στη ΝΔ για να προσεγγίσει τώρα πια όχι μόνο τα αδύναμα και ανασφαλή κοινωνικά στρώματα, αλλά και τη μεσαία τάξη των αστικών κέντρων, που αναδείχτηκε και προόδευσε επί των Κυβερνήσεων του ΠΑΣΟΚ.

Εικόνα Κομμάτων

Πηγή: Έρευνα Metron Forum Ιούnius 2003

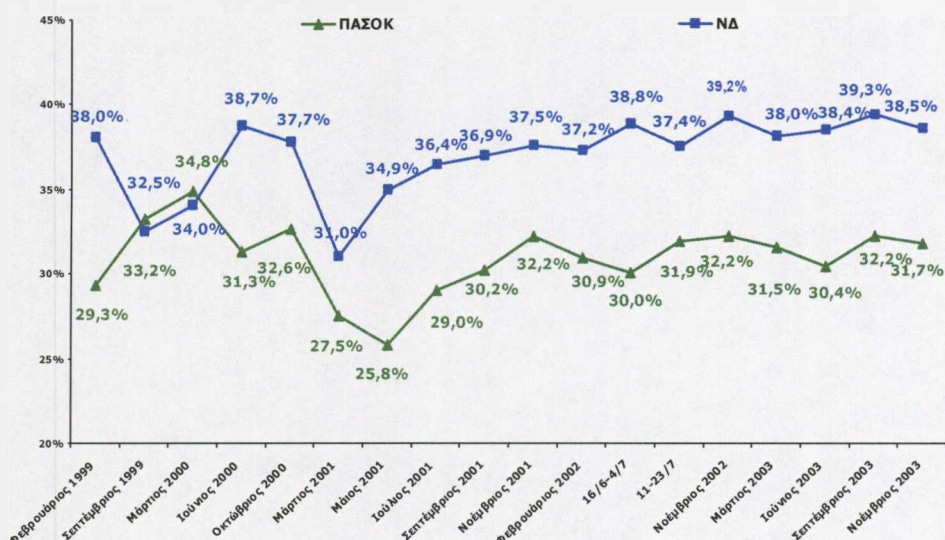
Οι λόγοι που αναφέρθηκαν, σε συνδυασμό με την πολύχρονη παραμονή του ΠΑΣΟΚ στη διακυβέρνηση της χώρας, αλλά και το αίσθημα «στρατηγικής ασφάλειας» των πολιτών για τα μείζονα θέματα της χώρας (όπως η θέση της στην Ε.Ε., η ένταξη στην ΟΝΕ, η βελτίωση των Ελληνοτουρκικών σχέσεων) ενίσχυαν το **αίτημα της αλλαγής και της ανανέωσης**, το οποίο αποκτούσε όλο και περισσότερο ειδικό βάρος στην αναμενόμενη εκλογική συμπεριφορά των πολιτών.

2. Μετά την Προεδρία

Ειδικότερα το τελευταίο εξάμηνο, φάνηκε ότι η Κυβέρνηση αδυνατούσε όχι μόνο να αντιμετωπίσει τα προβλήματα και την ατζέντα της ΝΔ, αλλά ακόμη και να κεφαλαιοποιήσει τις επιτυχίες που κατέγραφε με χαρακτηριστικότερο παράδειγμα την Προεδρία και την ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε. Τον Ιούνιο, στο τέλος της Προεδρίας, το ΠΑΣΟΚ ήταν πίσω από τη ΝΔ στην πρόθεση ψήφου κατά 8 ποσοστιαίες μονάδες (δημοσιευμένα στοιχεία της έρευνας Metron Forum).

Ακολούθησε το Σεπτέμβριο, η ανακοίνωση των μέτρων του «κοινωνικού πακέτου» και η «χάρτα σύγκλισης» αλλά και πάλι η διαφορά, αμέσως μετά, δεν φάνηκε να αλλάζει και παρέμεινε μεγαλύτερη των 7 μονάδων.

**Διαχρονική εξέλιξη της πρόθεσης ψήφου
(1999-2003)**

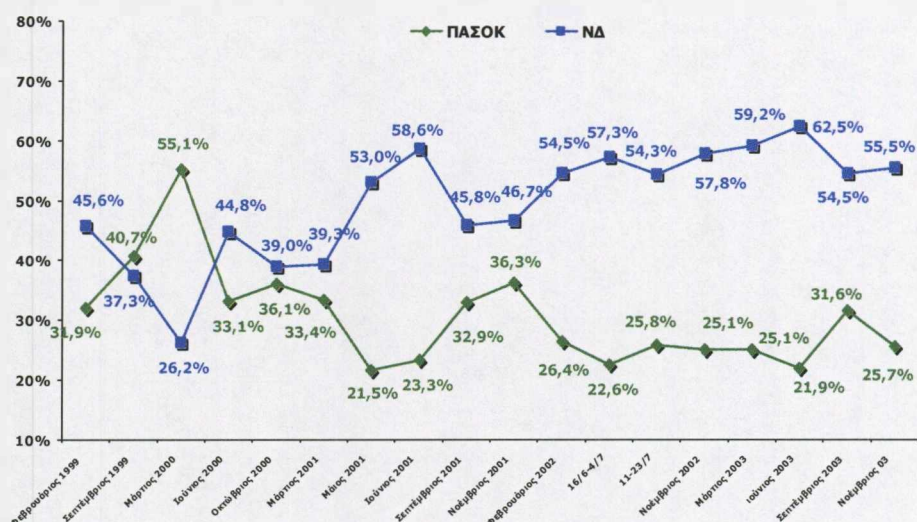
Πηγή: Βάση δεδομένων Metron Analysis

Όλο αυτό το διάστημα, η συσπείρωση του ΠΑΣΟΚ κυμαινόταν στην περιοχή του 70%.

Ήταν φανερό ότι αν ο σχεδιασμός του ΠΑΣΟΚ δεν απαντούσε στα ουσιαστικά προβλήματα της διακυβέρνησης και του κόμματος θα οδηγούσε σε μια ιδιαίτερα εκτεταμένη εκλογική ήττα.

Η βεβαιότητα για τη νίκη της ΝΔ, στο εκλογικό σώμα ήταν ιδιαίτερα έντονη και αποτυπωνόταν στην παράσταση νίκης με διαφορές που ξεπερνούσαν τις 30 ποσοστιαίες μονάδες.

**Διαχρονική εξέλιξη της παράστασης νίκης
(1999-2003)**

Πηγή: Βάση δεδομένων Metron Analysis

3. Η διαδοχή στην ηγεσία – η προεκλογική περίοδος

Η αναγγελία διαδοχής στην ηγεσία του ΠΑΣΟΚ και η υποψηφιότητα του κ. Γ. Παπανδρέου, δημιούργησε ένα νέο ρεύμα υποστήριξης προς το ΠΑΣΟΚ και ανέτρεψε τη βεβαιότητα της ήττας του.

Είναι χαρακτηριστικό ότι σε όλες τις δημοσιευμένες έρευνες, τόσο η πρόθεση ψήφου όσο και η παράσταση νίκης μειώθηκαν κατακόρυφα. Η πρόθεση

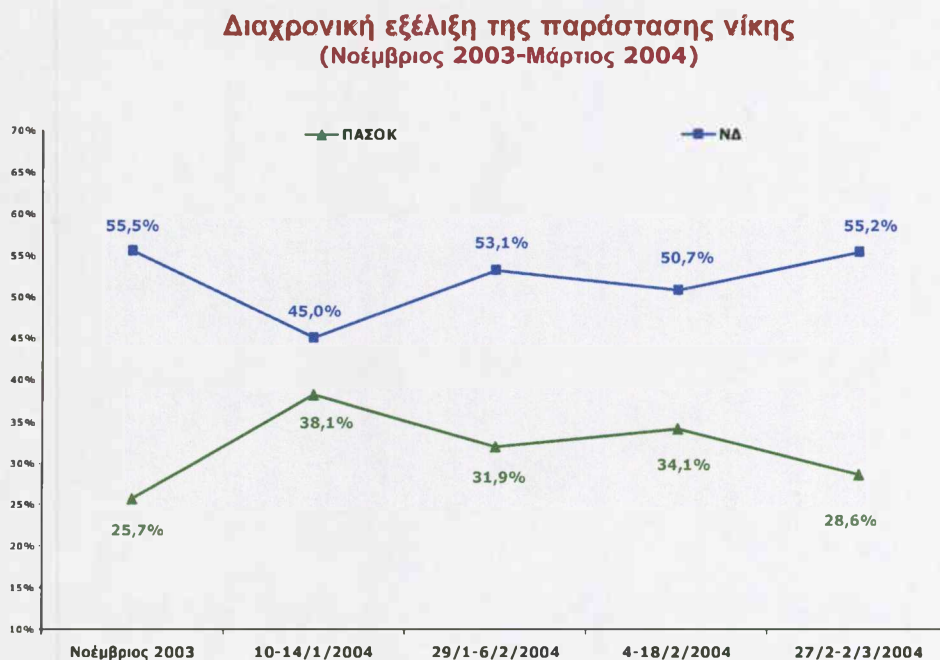
ψήφου στην περιοχή των 2 έως 3 μονάδων και η παράσταση νίκης στην περιοχή των 5 έως 7 μονάδων.

Όλα έδειχναν ότι η εκλογική αναμέτρηση θα είναι οριακή.

Ωστόσο ήρθε η υπόθεση της τροπολογίας η οποία ανέτρεψε πλήρως το κλίμα ενίσχυσης του ΠΑΣΟΚ, γιατί «θύμισε» ξανά τα δομικά προβλήματα της διακυβέρνησης και της εικόνας του ΠΑΣΟΚ και εγκατέστησε ένα αρνητικό κλίμα στη δημόσια συζήτηση.

Η διαφορά στην πρόθεση ψήφου διευρύνθηκε και πάλι στην περιοχή των 4 μονάδων και κυρίως η παράσταση νίκης υπέρ της ΝΔ, αυξήθηκε εντυπωσιακά επιστρέφοντας στην περιοχή των 20 και πλέον μονάδων.

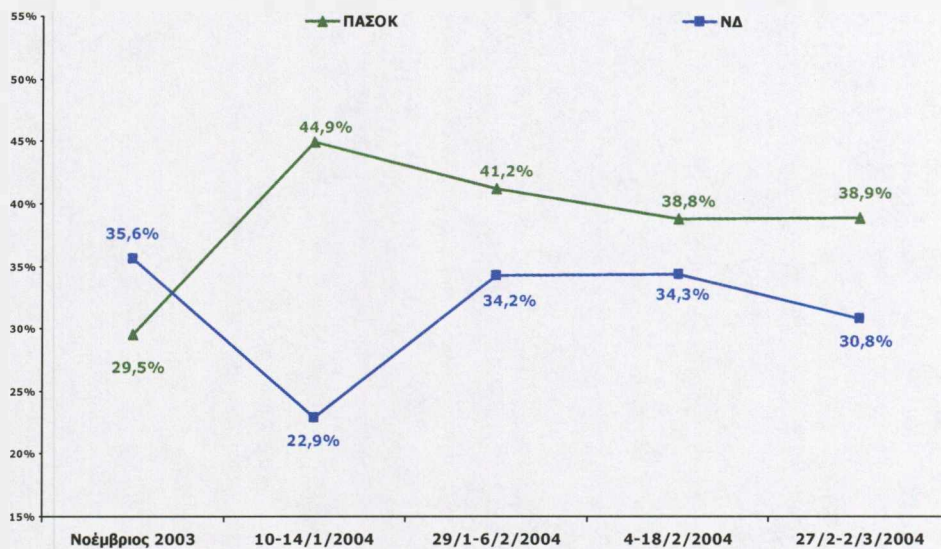
Η συνέχεια, και όσα επακολούθησαν, δεν κατάφεραν να διαμορφώσουν και πάλι το ρεύμα που είχε εκδηλωθεί αρχικά υπέρ της ενίσχυσης του ΠΑΣΟΚ. Το κλίμα στη δημόσια συζήτηση παρέμεινε σταθερά αρνητικό με αφορμή και σειρά άλλων γεγονότων που επακολούθησαν (μόνη θετική εξαίρεση ήταν η εκλογή του κ. Γ. Παπανδρέου ως Προέδρου του ΠΑΣΟΚ από ένα εκατομμύριο πολίτες).

Πηγή: Βάση δεδομένων Metron Analysis

Όπως είχε φανεί ήδη στις τελευταίες δημοσιευμένες έρευνες, το ΠΑΣΟΚ έχανε, λόγω του αρνητικού πολιτικού κλίματος που είχε εγκατασταθεί πλέον στη δημόσια συζήτηση, και την υπεροχή που κατέγραφε στους Νέους ψηφοφόρους και η οποία ήταν η βασική περιοχή άντλησης νέων εκλογικών δυνάμεων που καθιστούσαν οριακή τη διαφορά στο προ «τροπολογίας» διάστημα.

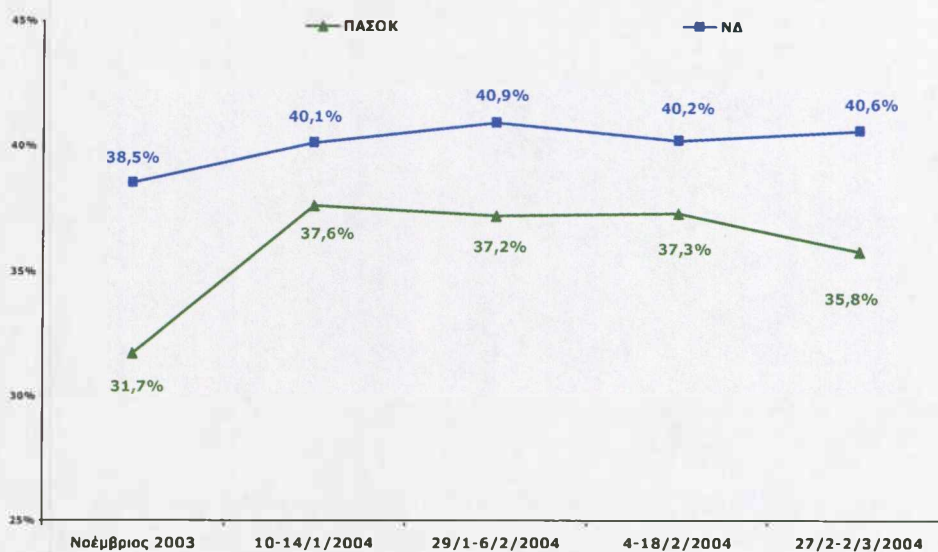
**Διαχρονική εξέλιξη της πρόθεσης ψήφου στους νέους ψηφοφόρους
(Νοέμβριος 2003-Μάρτιος 2004)**

Πηγή: Βάση δεδομένων Metron Analysis

Το τελευταίο δεκαπενθήμερο, η διαφορά στην πρόθεση ψήφου (όπως φάνηκε στην προεκλογική έρευνα με χρήση κάλπης του ΠΑΣΟΚ) πλησίασε τις 5 ποσοστιαίες μονάδες (διαφορά 4,8%).

Διαχρονική εξέλιξη της πρόθεσης ψήφου (Νοέμβριος 2003-Μάρτιος 2004)

Πηγή: Βάση δεδομένων Metron Analysis

Οι λόγοι ήταν αρκετοί. Ανάμεσα σ' αυτούς, η διεύρυνση προς την Κεντροδεξιά η οποία δεν έγινε κατανοητή και αποδεκτή από την πλειοψηφία των στελεχών του ΠΑΣΟΚ και της εκλογικής του βάσης και το debate.

Κυρίως όμως δεν πρέπει να παραγνωρισθεί ότι δεν υπήρχε ένα ισχυρό θετικό κεντρικό μήνυμα προς το εκλογικό σώμα. Η ΝΔ έδειχνε «πιο έτοιμη» να αναλάβει τη διακυβέρνηση και να διαχειριστεί το αίτημα της αλλαγής.

Η επικοινωνία της ΝΔ ήταν πιο στοχευμένη και πιο συγκεκριμένη.

Ωστόσο, όλα όσα συνέβησαν μέσα στην προεκλογική περίοδο, δεν είναι παρά τεχνικές εκφάνσεις των δομικών προβλημάτων που ετέθησαν στην αρχή αυτού του σημειώματος.

4. Το εκλογικό αποτέλεσμα

Η ανάγνωση του εκλογικού αποτελέσματος και των μετακινήσεων, δείχνει ότι οι απώλειες του ΠΑΣΟΚ ήταν σχετικά ισόρροπες, γεγονός που αποτυπώνει ένα γενικευμένο πολιτικό κλίμα που ωθούσε στην εναλλαγή στη διακυβέρνηση. Ωστόσο δεν πρέπει να παραγνωρισθεί ότι οι μεγαλύτερες

απώλειες του ΠΑΣΟΚ, εντοπίζονται κυρίως στα μεγάλα αστικά κέντρα (Αθήνα και Θεσσαλονίκη) στα οποία κρίθηκε η εκλογική αναμέτρηση το 2000, αλλά και σε περιοχές όπου υπήρξαν προβλήματα με το τοπικό πολιτικό προσωπικό (αποχωρήσεις κλπ.).

Αν εξαιρεθεί η Ροδόπη, όπου κατά πάσα πιθανότητα, η σημαντική άνοδος της ΝΔ και η πτώση του ΠΑΣΟΚ οφείλεται στη στάση του Μουσουλμανικού στοιχείου, και το Λεκανοπέδιο, οι υπόλοιπες σημαντικότερες πτώσεις σημειώνονται σε Νομούς όπου το ΠΑΣΟΚ είχε απώλειες πολιτικού προσωπικού για διάφορους λόγους (Φωκίδα και Ρέθυμνο). Το ίδιο συμπέρασμα προκύπτει και από τις μεγαλύτερες ανόδους της ΝΔ που σημειώνονται σε περιοχές (Ηράκλειο, Ρέθυμνο, Θεσπρωτία) στις οποίες το ΠΑΣΟΚ είχε απώλειες πολιτικού προσωπικού.

ΝΟΜΟΙ ΜΕ ΤΗΝ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΜΕΙΩΣΗ ΕΚΛΟΓΙΚΟΥ ΠΟΣΟΣΤΟΥ ΠΑΣΟΚ				ΝΟΜΟΙ ΜΕ ΤΗΝ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΑΥΞΗΣΗ ΕΚΛΟΓΙΚΟΥ ΠΟΣΟΣΤΟΥ ΝΔ			
ΝΟΜΟΣ	2004 %	2000 %	ΔΙΑΦΟΡΑ %	ΝΟΜΟΣ	2004 %	2000 %	ΔΙΑΦΟΡΑ %
ΡΟΔΟΠΗΣ	43,8	49,7	-5,9	ΡΟΔΟΠΗΣ	47,3	36,5	10,8
ΦΩΚΙΔΟΣ	36,2	41,1	-4,9	ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	36,2	30,6	5,6
Α ΑΘΗΝΩΝ	34,9	39,8	-4,9	ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	42,6	37,6	5,0
Β ΑΘΗΝΩΝ	39,0	43,9	-4,9	ΡΕΘΥΜΝΗΣ	44,5	39,6	4,9
ΡΕΘΥΜΝΗΣ	47,1	51,8	-4,7	ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ	47,5	42,9	4,6

Η συγκριτική μελέτη των σημαντικότερων μετατοπίσεων στο Λεκανοπέδιο, που συγκεντρώνεται το 30% του εκλογικού σώματος, αποτυπώνει μία επιπλέον διάσταση. Οι απώλειες του ΠΑΣΟΚ τροφοδότησαν εντονότερα τη ΝΔ, στα Βόρεια Προάστια και είχαν χαρακτήρα «επιστροφής» συντηρητικών ψηφοφόρων στη ΝΔ, από ότι στο υπόλοιπο Λεκανοπέδιο όπου ένα τμήμα τους κινήθηκε προς τα μικρότερα κόμματα.

ΔΗΜΟΙ ΤΟΥ ΠΣΑ ΜΕ ΤΗΝ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΜΕΙΩΣΗ ΕΚΛΟΓΙΚΟΥ ΠΟΣΟΣΤΟΥ ΠΑΣΟΚ				ΔΗΜΟΙ ΤΟΥ ΠΣΑ ΜΕ ΤΗΝ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΑΥΞΗΣΗ ΕΚΛΟΓΙΚΟΥ ΠΟΣΟΣΤΟΥ ΝΔ			
ΔΗΜΟΣ	2004 %	2000 %	ΔΙΑΦΟΡΑ %	ΔΗΜΟΣ	2004 %	2000 %	ΔΙΑΦΟΡΑ %
ΨΥΧΙΚΟ	23,3	34,4	-11,1	ΦΙΛΟΘΕΗ	64,7	55,7	9,0
ΦΙΛΟΘΕΗ	22,4	33,5	-11,1	ΨΥΧΙΚΟ	63,1	54,3	8,8
ΚΗΦΙΣΙΑ	31,1	38,4	-7,3	ΚΥΘΗΡΑ	51,0	44,9	6,1
ΧΟΛΑΡΓΟΣ	35,4	42,6	-7,2	ΜΕΛΙΣΣΙΑ	40,6	34,9	5,7
ΑΛΙΜΟΣ	36,2	43,0	-6,8	ΕΡΥΘΡΑΙΑ	39,4	33,7	5,7

Όπως δείχνουν τα στοιχεία του exit poll της Metron Analysis για τον Ant1, το ΠΑΣΟΚ κατάφερε να συσπειρώσει τελικά το **82%** των ψηφοφόρων του, του 2000, ενώ η μεγάλη πλειοψηφία των διαρροών του, κατευθύνθηκε προς τη ΝΔ (περίπου το **12%** της εκλογικής του βάσης).

Οι μετακινήσεις του ΠΑΣΟΚ προς τη ΝΔ ήταν εντονότερες στους Φοιτητές/Σπουδαστές (**26,3%**), στους Εργοδότες/Αυτοαπασχολούμενους (**15,3%**), τους Άνεργους (**15,6%**) και τους Μισθωτούς του Ιδιωτικού τομέα (**15,0%**).

Το profile των μετακινήσεων με βάση τη θέση στην απασχόληση, συνδυάζεται και με τις μετακινήσεις βάσει του εκπαιδευτικού επιπέδου, που εντοπίζονται κυρίως σε όσους έχουν ανώτερο/ανώτατο εκπαιδευτικό επίπεδο και ανέρχονται στο **14,3%** της εκλογικής βάσης του ΠΑΣΟΚ του 2000.

5. Συμπεράσματα

Από το 2000 και μετά, το ΠΑΣΟΚ δεν φαινόταν να ετοιμάζεται συστηματικά για την επερχόμενη εκλογική αναμέτρηση, η οποία ούτως ή άλλως θα ήταν ιδιαίτερα δύσκολη μετά από 11 χρόνια διακυβέρνησης.

Οι λόγοι έχουν ήδη αναφερθεί και θα μπορούσαν και να προστεθούν και άλλοι οι οποίοι όμως είναι δευτερεύοντες (έγκαιρη προετοιμασία, αρνητικές συγκυρίες, συγκρότηση επιτελείων κλπ.) και απλώς επηρέασαν την έκταση της διαφοράς.

Παρά τα όσα έχουν λεχθεί κατά καιρούς, το εκλογικό αποτέλεσμα αποτυπώνει, στην κοινωνική διάσταση της ψήφου, υποχώρηση η οποία σημειώθηκε κυρίως στα αστικά κέντρα, στα παραγωγικά στρώματα.

Στην πολιτική του διάσταση αποτυπώνει κυρίως προβλήματα του πολιτικού προσωπικού. Υπενθυμίζουμε ότι πάνω από 25 μέλη της Κοινοβουλευτικής ομάδας του ΠΑΣΟΚ του 2000, δεν έλαβαν μέρος στην εκλογική αναμέτρηση για διάφορους λόγους που στις περισσότερες περιπτώσεις τραυμάτισαν το ΠΑΣΟΚ, ανεξαρτήτως των αιτιών για κάθε μία συγκεκριμένη περίπτωση.

Η ελπίδα που έδωσε η υποψηφιότητα του Γ.Α. Παπανδρέου για τη δυνατότητα μιας νέας εκλογικής νίκης, γρήγορα απομακρύνθηκε μετά την υπόθεση της τροπολογίας.

Έστω και κάτω από αυτές τις συνθήκες το ΠΑΣΟΚ, κατάφερε να ξεπεράσει το ψυχολογικό όριο του **40%** και να παραμένει δυνάμει κόμμα εξουσίας. Πάνω από **3** εκατομμύρια ψηφοφόροι το εμπιστεύθηκαν ξανά.

Μπαίνοντας στο νέο πολιτικό κύκλο, δεν θα πρέπει να υποτιμηθεί η εκλογική του δύναμη.

Δεν θα πρέπει επίσης να υποτιμηθεί η ενδεκάχρονη διακυβέρνησή του, που συνδυάστηκε με σημαντικές επιτυχίες και με μια συνολική πορεία ανάπτυξης και προόδου της χώρας.

Γιατί αυτή η περίοδος θα είναι σημείο αναφοράς και σύγκρισης για την Κυβέρνηση της ΝΔ.

Ακριβώς αυτή η σύγκριση, αλλά και η στρατηγική του ΠΑΣΟΚ για το μέλλον, θα είναι οι βασικές παράμετροι που θα καθορίσουν το χρόνο επανόδου του στη διακυβέρνηση της χώρας.